מפניני הפרשה - מאמר

מתי ברך המלאך

בפרשת העקידה שבסוף פרשתנו, רגע לפני שאברהם שוחט את יצחק, קורא לו מלאך ה' ומצווה עליו לא לשחוט את יצחק – אבל לא מברך אותו על נכונותו לעקוד את יצחק: "**ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני**".

מלאך ה' קורא לו שנית, ומברך אותו על נכונותו לעקוד את יצחק: "**ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך: כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו**..." - מדוע ברכו בהתגלות השניה ולא בהתגלות הראשונה?

רבי יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף", פתח בסיפור בבואו להסביר את עניין העקידה - הצדיק רבי אריה לוין זצ"ל איש חסד היה, ונודע כרב האסירים. פעם, בשבת, הגיע לבקר את האסירים ודרכו נחסמה. השוטר הבריטי לא הניחו להיכנס. השוטר היהודי שנילווה לרבי אריה לוין טען שבידי הרב יש רישיון כניסה, אך השוטר הבריטי השיב שהרישיון תקף רק בזמנים כתיקונם. עתה הוטל עוצר, ותוקף הרישיון פג. טען השוטר היהודי: "מדוע אתה מפריע ליהודי קשיש המתנדב לעזור לאסירים הכלואים?" ענה לו השוטר הבריטי: "לבטח מקבל הוא שכר – שילך ויחפש לו עבודה אחרת!"...

כשראה רבי אריה שדרכו נחסמה הלך סביב ומצא פירצה, נכנס ונתפס. הובא לידי השוטר הבריטי, שאמר לו: "עכשיו מאמין אני שאכן מתנדב הוא! אילו עבד עבור משכורת - שמח היה לסרוב להכניסו, שהרי עשה את שלו, והיה שב לביתו לנוח. אם טרח לחפש פירצה ולנסות לחדור פנימה, מעיד הדבר שבנפשו הוא, והחסד מדרבן אותו ורשאי הוא להיכנס ולבקר את האסירים..."

עפ"י סיפור מובן מדוע לאחר התגלות המלאך לראשונה, שהורה לו לא לשחוט את יצחק, נעלם המלאך ולא ברכו. רק לאחר שראה שאברהם לא מוותר בקלות, מצא את האיל והקריבו, בא המלאך שנית וברכו בשם ה'.

מדוע? מפני שעצם מעשה העקידה אינו מוכיח בשלימות את גודל צידקתו של אברהם אבינו ע"ה. יתכן שעשה זאת מפחד, שהיה ירא לנפשו שאם ימרה את רצון הבורא - יוכל הקב"ה לגזור מיתה עליו ועל בנו יחדיו!

אולם אילו היה עושה את מעשה העקידה רק מפחד ויראה אז בשמעו את בשורת המלאך "אל תשלח ידך אל הנער" שמח היה להפטר מהניסיון, מתיר היה את אסורי בנו וממהר לשוב לביתו. אבל הוא לא כן עשה, אלא טרח לחפש איל להקריבו. זו הייתה הוכחה שאברהם אבינו עבד את הקב"ה מאהבה וכל מעשיו לשם שמים – אז התגלה אליו המלאך שוב וברכו בברכות שמים.

מכאן למדים שהדרך לקבל ברכת שמים היא לקיים מצוות מרצון ואהבה.

לכן אדם אוכל פירות בעולם הזה והקרן הקיימת לעולם הבא על: "**השכמת בית המדרש שחרית וערבית**". לא על ההליכה והתפילה, אלא על ההשכמה, והזריזות, המורים על התשוקה להתפלל ולעבוד את הבורא. וכמאמר דוד המלך "**דרך מצוותיך ארוץ, כי תרחיב ליבי**", הלב והרצון מתבטאים בריצה לקראת המצווה. לכן רופא אינו שואל אם החולה אוכל – בלי אוכל היה מת! שואל האם הוא אוכל בתיאבון, שזה מעיד על בריאות וחוסן גופניים. והתשוקה לקיום מצוות – ה"תיאבון" להם מוכיחה שהאדם בריא וחסון מבחינה רוחנית!...

בין אדם לחבירו

תחום חשוב של דיבור לתועלת הוא דיבור המיקל על מצוקתו הנפשית או הרגשית של אדם שנגרמה לו על ידי אחרים. לכן מותר לכל אדם הסובל רגשית או נפשית לפנות בבקשת עזרה, גם אם הדבר כרוך בדיבורים על אנשים ומאורעות שאלמלי כן היו נחשבים כלשון הרע. החפץ חיים מעלה אפשרות שאדם המספר דברים מתוך כוונה להפיג את דאגתו ולהקל מעל עצמו, הרי זה כמתכוון לתועלת להבא, בבחינת 'דאגה בלב איש ישיחנה' לאחרים. מובן שכל זה הוא רק במצבים קשים במיוחד ולא בעניין שיגרתי.

שואל ומשיב

שאלה: כיצד ניתן לצרף שני בצקים יחד, כדי להתחייב בהפרשת חלה?

תשובה: בצקים או מאפים, שאין באחד מהם שיעור חלה, והצטרפו יחד לשיעור – חובה להפריש מהם חלה בברכה. בשתי דרכים נוצר הצירוף.

א. כאשר שני הבצקים נדבקו זה בזה בעת הלישה או האפייה, עד שאם יפרידום ינשכו זה את זה, היינו שייתלש מעט מהבצק או המאפה של זה לזה.

ב. כאשר הבצקים או המאפים מונחים בכלי אחד או בשקית אחת או כאשר הם מכוסים במפה – הם מצטרפים להיחשב לחם אחד, כמו שפסק מרן בשולחן ערוך יורה דעה הלכות חלה סימן שכה' סעיף א':

"שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט זו בזו, מצטרפים, אם הם ממין הראוי להצטרף...ואם אינם נדבקים, והם בכל אחד, הכל מצרפן ואפילו אחר שנאפה ונעשה פת...ויש מי שאומר שאם מכסה הפת במפה חשוב כמו כלי לצרפן".

אם הניחו את המאפים או הבצקים במקרר, במקפיא, בתנור או בארון שקבוע בקיר, יש ספק אם הם מצטרפים – ולכן יש להפריש מהם חלה בלא ברכה.

עפ"י פסיקת מרן שו"ע בסימן שכד' – יד' מי שאינו מעוניין לאפות לחם בשיעור החייב בחלה, אינו צריך לאפות יותר מכדי צורכו כדי לקיים את המצווה. אבל למי שמתכוון לאפות שיעור החייב בחלה, אסור לחלקו לשניים כדי להיפטר מהמצווה.

אף שהמצווה ביום מדברי חכמים, והכהנים אינם יכולים לאכול את החלה מפני הטומאה, אסור להשתמט מהמצווה, כי על ידי קיומה אנו מתקשרים לרעיון שגנוז בה.

שתי עיסות או שני מאפים שיש בכל אחד מהם שיעור חלה, אפשר להפריש מאחד על חבירו כל עוד הם במקום אחד בבחינת 'מוקף' בדיעבד, אם הפריש שלא מהמוקף – יצא, וכן נוהגים לכתחילה כאשר שכחו להפריש חלה וכבר חילקו את המאפים לאנשים אחרים, שמפרישים חלה ממאפה אחד על מאפים שבמקום אחר.

מפניני הפרשה - רעיון

אשל – פרדס ופונדק

"**ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם**" (פרק כא' לג') את המילה "אשל" מפרש רש"י בשני פירושים: פרדס ופונדק.

פרדס ופונדק הם אילנות וביות. יש באילן מה שאין בבית ויש בבית מה שאין באילן. האילן כוחו בניצחיותו, מאילן אחד נוטעים אילנות אחרים ובכך קיומו יכול להיות לדורי דורות, עד סוף כל הדורות, מה שאין כן בבית, כמה שהבית יהיה חזק, סוף כל סוף הוא דומם שאינו צומח ואינו פרה ורבה.

אבל לעומת זה הבית בזמן קיומו הנאתו תדירה, בחמה הוא מגן מפני החמה ובגשמים הוא מגן מפני הגשמים, הבית מגן מקור ומחום, בקיץ ובחורף, ביום ובליה – תמיד זקוקים לבית, למחסה ולמסתור. מה שאין כן באילן, הנאתו אינה תדירה, אם לפירותיו, הנאתו רק בזמן שהפירות הבשילו באילן, ואם לצל, רק כאשר הצל קיים.

אולם במה דברים אמורים? באילן ובית רגילים, אבל בביתו של אברהם יש את שתי הכוחות יחד, - ביתו של אברהם הוא גם פרדס וגם פונדק.

ביתו של אברהם הוא הסמל של בית יהודי, בית שבו מאכילים ומשקים לאורחים, בית בו מקיימים: "ויהיו עניים בני ביתך" וגם: "**ייהי ביתך בית ועד לחכמים**", בית שכבר בכניסה קבוע בו: "**שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד**". בית בו מחנכים את הדורות הבאים: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו. בית כזה הוא נצחי וקיים לעד, וימיו נצחיים כימי האילן והנאתו תדירה כדרכו של בית. על בית כזה נאמר: "**מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל...כאהלים נטע ה'**" (במדבר כד' ה') ועל כל אדם מישראל לשאוף לבנות את ביתו כביתו של אברהם אבינו – בית שיהיה בגדר פרדס ופונדק.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מנחם יצחק בן שמואל חיים הילמן ע"ה

אהרון בן שרה שרון ע"ה	חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה	שרה שרח בת מרים כהן ע"ה	שרה בת אליהו יונגר ע"ה
ניר בן דרורה ארזוני ע"ה	אהרון בן אבנר מרדכי ז"ל	סולטנה בת לאה כהן ז"ל	סימונה בת מרסדם אלמליח ע"ה
משה בן יוסף לסינגר/פריזנר ז"ל	מאיר בן מרסל דילויה ז"ל	לאה בת משה לסינגר ז"ל	נעמי רבקה בת הלל שטסמן ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מרסדם אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל ושלמה הי"ו

בס"ד יט' לחודש חשון ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 06
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וירא
מפטירים

"וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי הַנְּבִיאִים"
(מלכים ב' פרק ד' א')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:31
יציאת שבת וחג: 17:29
זמן רבנו תם: 18:00

מהלכות הכוונה בברכת אשר יצר עפ"י שו"ע בסימן ה' ופוסקים אחרונים

הקדמה

אחת הברכות הראשונות שמברך האדם בשם ומלכות בהשכמת הבוקר היא ברכת 'אשר יצר'. להלן נבאר את הכוונה שיש לכוון בברכה זו.

מקור בתלמוד

המקור לחובת אמירת ברכת 'אשר יצר' אחרי "עיית צרכין' הוא בגמרא מסכת ברכות ס: "**הנכנס לבית הכסא, אומר: התכבדו מכובדים...כי נפיק (כשיוצא) אומר: ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך. מאי חתים? (מהי חתימת הברכה) - אמר רב: רופא חולים. אמר שמואל: קא שוינהו אבא לכולי עלמא קצירי! (כל העולם חולים?) אלא: רופא כל בשר. רב ששת אמר: מפליא לעשות. אמר רב פפא: הלכך נמרינהו לתרוייהו, רופא כל בשר ומפליא לעשות.**

מפרש רש"י: שאם יפתח אחד מהם - מן החללים, כגון הלב או הכרס או המעיים. או אם יסתם אחד מהם – מן הנקבים הפתוחים, כגון הפה או החוטם או פי הטבעת, יפתח קאי אחללים (ביחם לחלולים), יסתם קאי אנקבים (ביחם לנקבים). רופא כל בשר - כנגד היציאה, שהיא רפואת כל הגוף. ומפליא לעשות - כנגד שהגוף חלול כמו נאד, והנאד הזה אם יש בו נקב אין הרוח עומד בתוכו, והקב"ה ברא את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים הרבה, ואעפ"י כן הרוח בתוכו כל ימי חייו, וזו היא פליאה וחכמה.

פסיקת הרמב"ם

וכן פסק הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפיים פרק ז' הלכה ה': "...**אחר שיצא מברך ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים...**"

פסיקת הטור

וכן פסק הטור אורח חיים סימן ו' ובפסיקתו ביאר מקצת מתוכן הברכה: "**ויברך ברכת אשר יצר וכו' חלולים חלולים, ולא יאמר חללים חללים, רמז לדבר חלולים חלולים - עולה רמ"ח כחשבון איברי האדם עיין בפרק ו' דאהלות ושם מונה כל רמ"ח איברים שבאדם. אי אפשר להתקיים: כדאיתא במסכת נדה כל זמן שתינוק במעי אמו טבורו פתוח ופיו סתום יצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אי אפשר לעמוד ומפליא לעשות כדאיתא במדרש כי גדול אתה ועושה נפלאות האדם דומה לנאד מלא רוח ואם יעשה אדם בנאד נקב כחודה של מחט הרוח יוצא והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו הרי עושה נפלאות**"

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשוו"ע בדרך כלל מתמקד בפסיקת ההלכה ולא בביאור נוסחי הברכות והתפילות.

אולם באופן חריג בפסיקת מרן להלכה סימן ו' לגבי ברכת 'אשר יצר' מרן מתייחס וכותב ביאור לנוסח הברכה. "**כשיצא מבית הכסא יברך: אשר יצר את האדם בחכמה - שבריאת האדם היא בחכמה נפלאה. ויש מפרשים על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח והוא מלא נקבים כדלקמן בסמוך, ויש מפרשים בחכמה, שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואחר כך בראו**".

"**וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים**" - פירוש: נקבים רבים, כגון פה וחוטם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעיים.

"**שאם יסתם אחד מהם**" - שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאוויר העולם הוא נפתח, ואם כשיוצא לאוויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים, אפילו שעה אחת. והאברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם, לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. עוד יש לפרש שגבול יש לאדם שיכולים נקביו ליסתם ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה, ובכלל האברים החלולים, שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים, הם כרס ומעיים, שפיר הוי שבח זה מעניין עשיית צרכיו. אפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר, עד שאם עבר הגבול, ימות, בכלל שאם יפתח אחד מהם הוא, והוי...נמי מעניין עשיית צרכיו ממש.

"**רופא (חולי) כל בשר**" - על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסולת מאכלו, כי אם יתעפש בבטן יומות, והוצאתו היא רפואה.

"**ומפליא לעשות**" - מפני שהאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב כחודה של מחט, הרוח יוצא. והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. ועוד יש לפרש על שום שבורר טוב המאכל ודוחה הפסולת.

ומוסיף הרמ"א בהגה: **ועוד יש לפרש שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא ע"י שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו.**

משנה ברורה - כתב מספר שינויים בנוסח הברכה: "**שאם יסתם - כן היא גירסת הרמב"ם אבל גירסא שלנו ורש"י ורי"ף והרא"ש אם יפתח קודם**". "**כלומר שבנקבים - אבל מנהגינו שלא לומר אפילו שעה אחת...**"

ילקוט יוסף - בסימן ו', כתב ביאור על ברכת 'אשר יצר': "יתבונן בחכמה הנפלאה של הקב"ה שבה נעשה האדם על כל מערכותיו הגופניות, המורכבות מתאים רבים, וכל תא פועל באופן מדוייק, ויש תאים רבים המגינים על הגוף מאלפי חיידקים הנכנסים לגוף בכל רגע, ועל כל זה יש להודות לקב"ה בשמחה על הטובה הזו. ומודה על מערכת העיכול שבגופו, שהיא המצילתו מכל מיני חולאים וגורמת לו שיחיה. ומזכירים בברכה זו לפני כסא כבודך, להוציא מדעת הכופרים האומרים שהקב"ה לא משגיח על העולם השפל. ומפליא לעשות, במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, וזאת בזכות שהוא רופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות ונשמתו משתמרת בקרבו.

סיכום: אחר "עשיית צרכים", בין "גדולים" ובין "קטנים", צריך ליטול ידיים ולברך 'אשר יצר'. חשוב שאדם ילמד את הכוונה בברכה זו וישתדל לכוון זאת או לכל הפחות את תמצית הכוונה בכל פעם שהוא מברך את הברכה.

פינת העורך

"ויירש זרעך את שער אויביו" (כב' - יז') לא תמיד ניצח עם ישראל בקרבות. הוא ניגף לפני הפלשתים, הבבלים ועוד. אולם אלו הפסדים בקרבות מקומיים, במלחמה הגדולה הבשורה היא שבסופו של דבר, לה' הישועה ועם ישראל ינצח. כדברי הרמב"ן: "הנה הובטח שלא יגרום שום חטא שיכלה זרעו או שיפול ביד אויביו ולאל יקום - והנה זו הבטחה שלימה בגאולה העתידה לנו!".

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר יונתן בן אודליה ואריאל למשפחת פינקלר הי"ו לרגל הגיעו למצוות וכן לכל משפחתו משפחת תורג'מן הי"ו ומשפחת פינקלר הי"ו - יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לנבו ונופר שרוני הי"ו לרגל נישואיהם. לחם ולמשפחותיהם משפחת טאוב הי"ו ומשפחת שרוני הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

סיכום לצמחים שפירותיהם הם "פירות האילן"

צמח המתחדש משנה לשנה

לסיכום נושא המאפיינים של צמח המתחדש משנה לשנה כדי להגדירו כירק ושהברכה על פירותיו היא **'בורא פרי האדמה'**, או כאילן ושהברכה על פירותיו היא **'בורא פרי העץ'**.

לדעת הרא"ש והתוספות – אם צריך לזורעו מחדש כל שנה – הברכה על פירותיו 'בורא פרי אדמה' אם מתקיים משנה לשנה, ואפילו מתחדש משורשיו – הברכה על פירותיו 'בורא פרי העץ'

לדעת רש"י והגאונים – אם צריך לזורעו מחדש כל שנה – הברכה על פירותיו 'בורא פרי אדמה', ואם מתקיים משנה לשנה על ידי שמתחדש משורשיו – הברכה על פירותיו 'בורא פרי האדמה', ואם מתקיים משנה לשנה באופן שגזעו וענפיו קיימים – הברכה על פירותיו 'בורא פרי העץ'.

ענפיו יוצאים מהשורש או מהגזע

עפ"י התוספתא בכלאים פרק ג', יג' - כל צמח שמוציא את עליו מהשורש, נחשב לעשב ומברך עלי פירותיו בורא פרי האדמה, וכל צמח שמוציא עליו מענפיו, נחשב אילן הוא ומברכים על פירותיו בורא פרי העץ. מהר"י קאפח, ביאר שלזה הסכים הרמב"ם.

נותן פרי בשנה הראשונה לזריעתו

עפ"י הרדב"ז, סימן נוסף להבדיל בין אילן/עץ שפירותיו חייבים בעורלה, לבין צמחים שהם בגדר של ירק ופטורים מעורלה והוא – כל צמח שזורעים אותו בזרעים, ומזרעים אלו צומח צמח כזה שעושה פרי בתוך אותה שנה נחשב לירק, אין פירותיו חייבים בעורלה, ועל אכילת פירותיו מברכים בורא פרי האדמה.

גיזעו / ענפיו חלולים

מדברי מהר"י האגיז בשו"ת 'הלכות קטנות' חלק א' סימן פג', יוצא שיש עוד סימן להבדיל בין אילן/עץ שפירותיו חייבים בעורלה, לבין צמחים שהם בגדר של ירק ופטורים מעורלה והוא – אם ענפיו חלולים מבפנים, הרי זה נחשב לירק, אינו חייב בעורלה והברכה על פירותיו בורא פרי האדמה.

הפסיקה להלכה

פסיקת הטור

הטור בסימן רג' פוסק להלכה כדעת הרא"ש והתוספות, שכוונת הגמרא הנ"ל בברכות שכל צמח העושה פירות משנה לשנה נקרא אילן והברכה על פירותיו 'בורא פרי עץ', וכל צמח ש 'וצריכין לזורעו" בכל שנה ושנה נקרא ירק והברכה על פירותיו 'בורא פרי האדמה'. (לפי פסיקתו ההתייחסות אינה לענף, אלא לשורשים שאם הם נשארים משנה לשנה ואין צריך לזורעו מחדש כל שנה ברכתו 'העץ' ולא כדעת רש"י).

בהמשך מביאים התוספות את דעת הרב רבי מנחם ששיטתו היא שברכת תות שדה היא 'בורא פרי האדמה'. ומביא ראיה לכך מהירושלמי.

הגדרת 'פרי העץ' ו 'פרי האדמה' לעניין הברכה עליהם

אם כן תהיה אותה מחלוקת לעניין פרי הבננה שלשיטת הרא"ש והטור ור"י בעל התוספות ברכתה 'בורא פרי העץ' כיוון שאין צריך לזורעה בכל שנה ושנה. לעומת זאת לפי שיטת הגאונים ושיטת רש"י ברכתה תהיה 'בורא פרי האדמה' מכיוון שהענף (ובמקרה של הבננה הגזע) נובל לגמרי ולא ממשיך להצמיח פירות, אלא שלשנה הבאה מצמיח משורשיו גזע חדש שהוא מוציא פירות חדשים.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק בשלחן ערוך בסימן רג' סעיף ב' שעל תותים הגדלים בסנה מברכים בורא פרי האדמה, ובסעיף ג' שעל המאוזי"ש (בננה) מברך בורא פרי האדמה, אם כן יוצא שמרן פוסק להלכה כשיטת רש"י והגאונים, וכשיטת המרדכי בשם תשובת הגאונים וכן עולה מביאור הדברים שכתב הרמ"א בהגה.

סעיף ב' - **על התותים הגדלים בסנה, בורא פרי האדמה. הגה: דלא מקרי עץ אלא שמוציא עליו מעצו, אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ, והני כיון דכלה עציו לגמרי בחורף והדר פרח משרשיו, מברכין עליו בורא פרי האדמה (טור ומרדכי בשם תשובת הגאונים).**

סעיף ג' - **על המאוזי"ש (הכוונה לבננה), בורא פרי האדמה.**

משנה ברורה

ב 'משנה ברורה' ס"ק ב' מדגיש שצמח שמוציא עליו מעצו נחשב אילן, אפילו אם הענף הוא גבעול דק: **"ואז יש על פריו שם פרי עץ אף אם העץ הוא גבעול דק".**

עוד כתב בס"ק ד' שהסיבה לברך 'בורא פרי אדמה' על בננה הוא כמו הטעם שמברכים 'בורא פרי האדמה' על תותים.

שיקול הלכתי נוסף לברך 'בורא פרי האדמה' המרדכי

העיקר להלכה ולמעשה לברך על פירות מצמחים שבסוף שנה (או מזמן לזמן) הצמח נובל, והפירות בשנה שאחרי כן באים מצמח חדש שגדל משורשיו, כגון: 'תות שדה' ובננה – 'בורא פרי אדמה'. המרדכי כותב שיקול נוסף, ולפיו גם לדעת החולקים, אפשר ונכון לברך 'בורא פרי האדמה'.

המרדכי בסוף דבריו בסימן קלא' כתב שכל פרי שספק האם הוא פרי העץ או פרי האדמה, מברכים עליו 'בורא פרי האדמה'. כמו ששנינו במסכת ברכות דף מ. "בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא", והסביר רבינו יונה שהסיבה לכך היא שגם האילן למעשה יונק מין האדמה.

ולכן הוא בכלל בורא פרי האדמה, כלשון הגמרא שם: "עיקר אילן ארעא היא".

אם כן, גם אם נאמר שיש לנו ספק בברכת הבננה והתות שדה, כיוון שזוהי מחלוקת ראשונים גדולה, כדי לצאת ידי ספק יש לברך בורא פרי האדמה ואז יצא גם לשיטת הסוברים שברכתם בורא פרי העץ כיוון שאם בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא.

בירך על בננה 'בורא פרי העץ'

שו"ת 'אור לציון'

אדם שמברך 'פרי אדמה' על פרי שברכתו צריכה להיות 'בורא פרי העץ' לא יצא ידי חובה ואם רוצה לאכול עוד מהפרי, עליו לחזור ולברך.

בשו"ת 'אור לציון' חלק ב פרק מו', כתב שהמברך על בננה 'בורא פרי העץ' לא יצא וצריך לחזור ולברך, פסיקה זו, מבוססת על ההנחה שפסיקת מרן בשו"ע לברך על בננה 'בורא פרי האדמה' היא פסיקה ודאית ולא מספק.

שו"ת 'יביע אומר'

אבל בשו"ת 'יביע אומר' חלק ח' - אורח חיים סימן כו' חלק עליו בטענה שפסיקת מרן בשו"ע לברך על בננה 'בורא פרי האדמה' נבעה מספק האם צמח זה הוא מין אילן או מין ירק ופסק לברך על בננה 'בורא פרי האדמה', היות ובדיעבד ברכה זו פוטרת גם פירות שברכתם 'בורא פרי העץ'.

פסקי תשובות

ממה שכתב בספר פסקי תשובות סימן רג' באות ג' נראה, שלמרות פסיקת מרן בשו"ע, היות ויש מחלוקת (ראשונים) אם לברך על בננה ועוד פירות 'בורא פרי האדמה' או בורא פרי העץ, הנכון הוא שמי שיש לפניו פירות שברכתם בורא פרי העץ בוודאי ובננה, עליו לברך תחילה על הבננה 'בורא פרי האדמה', ואחר כך על הפרי השני בורא פרי העץ, אולם סיים, שבפועל רוב בני אדם לא נוהגים כך.

ספר 'ילקוט יוסף'

בספר 'ילקוט יוסף' בסימן רג' - דיני ברכת פירות הארץ פסק שאדם שבירך על בננה 'בורא פרי העץ' יצא ואינו צריך לחזור ולברך.

שם ומשפחה

רעתם של סדום ועמורה

רעים וחטאים מאוד מאוד היו אנשי סדום, רעתם הייתה כל כך גדולה, עד שהקב"ה עצמו אומר על מעשיהם: "זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד."

בעצם היו ארבע ערים בכל כיכר הירדן ונוספה להן עיר נוספת עיר חמישית - צוער, אך היות ורעתם של סדום עלתה על כולן ברשעותה, נקראו כולן על שמה.

אנשי סדום היו משופעים בכל טוב, אולם ובראותם את השפע הרב הכולל את אוצרות המזון על פני האדמה, ואת אוצרות הזהב הטמונים תחתיה, רבתה גאוותם וגדלה שחיתותם. הם לא היו חושבים, אלא על ריבוי ממונם ואוצרותיהם, ומתוך כך הם זנחו את השם והתחילו לחמוס ולגזול ללא כל גבול וסייג.

שמו עליהם אנשי סדום שופטים רשעים כמותם, וחוקקו חוקים אכזריים מאין כמותם. אסור היה לאיש מאנשיהם להושיט עזרה לעני ומי שנתפס כשהוא עוזר לעני, אחת דתו למות. כמו כן רבים היו האנשים הרעבים שמתו ברעב מחוסר מזון, ועם מותם, מיד באו אנשי העיר ובשמחה רבה בזזו את רכושם הדל.

על סדום ועמורה נחתם כיליון

עפ"י חוקי "מדינת סדום" אסור היה להכנים אורחים בסדום, יתרה מזאת, ואם קרה שסוחר זר נקלע למקום בטעות, מיד עם כניסתו שדדו אותו והציגוהו ככלי ריק.

פליתית אחת מבנות לוט, הייתה בעלת לב רחום. פגשה הנערה בעני כחוש וחיוור, שעורר את רחמיה. למחרת, בדרכה לשאוב מים מן המעין, טמנה בכדה פת לחם, וכשעברה לידו השליכה אליו את הפת.

כך, עשתה יום אחרי יום. ראו בני העיר כי הוטב מראה פני האביון, וכי הוא עדיין בחיים, חקרו ומצאו כי הנערה דואגת למחייתו גזרו השופטים האכזרים את דינה למות, והוציאוה לשריפה.

למרות רעת הרבה של אנשי סדום, בכל זאת, לפני שהחריב אותם, הודיע הקדוש ברוך הוא לאברהם, הסנגור, שילמד עליהם זכות.

ביקש אברהם רחמים עליהם, ולא שהצדיקם, חלילה, את הרשעים, אלא ביקש שירחם עליהם בזכות הצדיקים, ובתקווה שיחזרו בתשובה.

הניח ה' לאברהם ללמד סנגוריה על אנשי סדום, עד שראה אברהם כי נגמרו זכויותיהם ואין במה ללמד עליהם זכות, ונשתתק. וכך שקעה שימשה של סדום ונחתם דינה לכיליון.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מדוע מגלה ה' לאברהם את תוכניותיו לגבי סדום ועמורה?

א. אברהם בעל עצות טובות. ב. ידע שאברהם יבקש עליהם רחמים.

ג. ידע שאברהם יחנך את ביתו לעשות צדקה וחסד. ד. א' וג' נכונות.

2. מה הייתה הסיבה למותה של פלתית בתו של לוט?

א. הייתה צדיקה וה' לא רצה שתראה בהפיכת סדום. ב. א' וג' נכונות.

ג. עשתה חסד לעני ואנשי סדום הרגוה. ד. פגעה בעניים וה' המיתה.

3. מה הבטיח ה' לאברהם, אחרי שעמד בניסיון של העקידה?

א. פרנסה טובה. ב. ריבוי זרעו ככוכבי השמים וכחול על שפת הים.

ג. שיהיה מלך לכל העולם. ד. כל התשובות נכונות.

4. מה שמו של שר צבאו של אבימלך?

א. צַלְמֻנָּע. ב. פִּיכֹל. ג. נַעֲמָן. ד. חֲדַדְעֶזֶר.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "וה' הִמְטִיר עַל סְדֹם..." (פרק יט') מתי המטיר עליהם ומדוע?

א. בהנץ החמה, כי עבדו לחמה. ב. בלילה, כי עבדו ללבנה.

ג. בעלות השחר, כי עבדו ללבנה ולחמה. ד. בעלות השחר - תחילת יום.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "...וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל...(פרק כא') מדוע נקרא "משתה גדול"?

א. היו בו מוזמנים רבים. ב. היו בו מטעמים רבים ומגוונים.

ג. נכחו בו גדולי הדור, שם ועבר ואבימלך. ד. כל התשובות נכונות.

7. "והעלהו שם לעולה ..." (פרק כב) מדוע השתמש ה' בלשון "העלהו"?

א. עולה מוקרבת כולה לה'. ב. ה' לא רצה שאברהם ישחט את יצחק.

ג. הכוונה להקריבו בפסגת ההר. ד. רמז לו על קורבן התמיד שהו עולה.

8. מה עשה אברהם על מנת לחפר את גזר דינה של סדום ועמורה? (יח')

א. הוא דיבר עם הקב"ה בלשון קשה. ג. ניסה להתפלל עליהם.

ב. ניסה לדבר עם הקב"ה בדברי פיוס. ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ז' ו ח'

9. מה ראתה שרה שישמעאל עושה, ולכן החליטה לגרש אותו ואת הגר?

א. משך את יצחק לשפיכות דמים ועריות. ב. משך את יצחק לעבודה זרה.

ג. טען שהבכורה שייכת לו ולא ליצחק. ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ז' ו ח'

10. כיצד גירש אברהם הגר וישמעאל ללא כסף וזהב, היכן נדבת ליבו? (כא')

א. מפני שישמעאל יצא לתרבות רעה. ב. נתן להם, אך לא נכתב תורה.

ג. שרה התנגדה וה' אמר לו לשמוע בקולה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת נח:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(ויחי תשעה') (שיעור 522)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **שלום שטיינבך** הי"ו ומשפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**